OBSAH

O autorce XI
Seznam použitých zkratek XII
Úvod XVI

1 AI v kontextu práva 1
1.1 Historie pojmu a vývoj AI 1
1.1.1 Počátky a zakladatelské myšlenky (1940 až 1970) 2
1.1.2 Období ochlazení (1970 až 1990) 2
1.1.3 Renesance AI, strojové učení a velká data (1990 až 2010) . . . 3
1.1.4 Současná vlna, hluboké učení a první generativní modely (2010 až 2020) 4
1.1.5 Éra generativní AI a nové právní výzvy (2020 až současnost) . . 5
1.2 Pojmové vymezení AI 7
1.2.1 Právní definice (dle práva EU) 7
1.2.2 Standardizačně-technická definice (dle ISO/IEC 22989:2022) 11
1.2.3 Politicko-metodologická definice (dle OECD) 12
1.2.4 Pracovní definice AI pro účely dalšího výkladu 13
1.3 Typologie AI 14
1.4 GPAI 17
1.4.1 Definice obecného modelu AI a obecného systému AI 17
1.4.2 Role a povinnosti subjektů GPAI 19
1.4.3 GPAI se systémovým rizikem 20
1.4.4 Typologie GPAI podle rizik a nasazení na vysokých školách 21
1.5 LLM 23
1.5.1 Architektura transformer 24
1.5.2 Alignment v akademii 25
1.5.3 RAG v akademii 26
1.5.4 Halucinace 27
1.5.5 LLM jako technicko-právní infrastruktura akademie 28
1.6 Shrnutí 29

2 AI a autorské dílo 31
2.1 Základní pojmy a právní rámec pro kvalifikaci autorského díla 31
2.1.1 Definice autorského díla dle autorského zákona 32
2.1.2 Jedinečnost a původnost autorského díla ve světle aktuální judikatury 32

2.1.3 Tvůrčí činnost autora 33
2.1.4 Vyjádření autorského díla 34
2.1.5 Autorskoprávní ochrana stylu, metody či pracovního postupu 35
2.2 Požadavek lidské tvůrčí činnosti v kontextu AI 35
2.3 Hodnoticí kritéria pro posouzení AI-asistovaných výstupů jako autorského díla 37
2.4 Aplikace kritérií na typické situace akademické praxe 39
2.4.1 AI-asistované akademické texty 40
2.4.2 Obrázky, grafy a schémata 41
2.4.3 Programový kód 41
2.4.4 Datové soubory, tabulky a přílohy 42
2.4.5 Učební materiály a prezentace 42
2.5 Doplňkové právní režimy ve vztahu k AI-asistovaným výstupům . . . 43
2.5.1 Databáze a zvláštní právo pořizovatele databáze 43
2.5.2 Průmyslové vzory 45
2.5.3 Ochranné známky 46
2.5.4 Nekalá soutěž 46
2.5.5 Obchodní tajemství 47
2.5.6 Praktické licenční modely pro vysoké školy 48
2.6 Shrnutí 49

3 Umělá inteligence autorem? 51
3.1 Autorství v českém a unijním právu 52
3.2 AI-asistovaná tvorba a autorství 56
3.3 Spoluautorství a důkazní standardy autorství při tvorbě s využitím AI 57
3.4 Důkaz originality a otisku lidských voleb 60
3.5 Důkazní režim AI-asistované tvorby a jeho specifika v akademickém prostředí 62
3.5.1 Funkční význam kvalifikace výstupu jako autorského díla . . 63
3.5.2 Domněnka autorství a její důsledky pro dokazování v akademii 64
3.5.3 Důkazní břemeno v civilním sporu o autorskoprávní ochranu . . . 65
3.5.4 Důkazní břemeno ve vnitřních akademických procesech 66
3.5.5 Posuzování podezření z nepřípustného užití AI 66
3.5.6 Důkazní režim AI-asistované tvorby v akademickém prostředí 67
3.6 TDM a transparentnost tréninku ve vztahu k AI-asistovaným výstupům 69
3.6.1 Tři právní otázky a jejich oddělení 69
3.6.2 Fáze trénování jako samostatné úkony 70
3.6.3 Režim TDM v DSM směrnici a v autorském zákoně 70

3.6.4 Judikatura k TDM a trénování modelů 75
3.6.5 Transparentnost podle čl. 53 AI Actu a její meze 76
3.6.6 Důsledky pro akademickou praxi a závěry 78
3.7 Transparentnost, atribuce a institucionální praxe v akademii 79
3.8 Komparace mimo EU: USA, UK, Hongkong, Singapur, Japonsko a Austrálie 80
3.9 *De lege ferenda* pro EU/ČR a akademickou praxi 84
3.10 Shrnutí 86

4 AI a akademický pracovník 89
4.1 Druhy výstupů akademického pracovníka 89
4.1.1 Učební materiály 89
4.1.2 Přednášené projevy a prezentace 90
4.1.3 Vědecká činnost 92
4.2 Autorskoprávní režim děl akademického pracovníka 93
4.2.1 Definice zaměstnaneckého díla a rozsah výkonu práv 94
4.2.2 Plnění pracovních povinností u akademika 94
4.2.3 Výkon majetkových a osobnostních práv k dílům akademika 95
4.2.4 AI-asistence a zaměstnanecké dílo 96
4.3 Oprávněné užití děl vytvořených akademikem 96
4.3.1 Akademik-zaměstnanec a vnitřní režimy vysoké školy 96
4.3.2 Výjimky a omezení autorského práva ve výuce 97
4.3.2.1 Ilustrace pro účely vyučování (analogová i digitální) 97
4.3.2.2 Digitální a přeshraniční výuka (LMS, uzavřený přístup) 99
4.4 Neoprávněné užití cizích děl při činnosti akademika 100
4.4.1 Typové chyby ve výukových podkladech a prezentacích . . . 101
4.4.1.1 Ilustrace 101
4.4.1.2 Odkazy 102
4.4.1.3 Obrázky a tabulky 103
4.4.2 Vědecké texty 104
4.4.2.1 Datové soubory, licence a databázová práva 104
4.4.2.2 AI-recyklace textu a povinné přiznání použití nástroje 105
4.5 Důkazní otázky při porušení práv akademického pracovníka 105
4.6 Další práva související s tvůrčí činností akademika v kontextu AI . . 107
4.6.1 Osobnostní (morální) rozměr autorského práva 107
4.6.2 Ochrana osobnosti podle občanského práva (podoba, hlas, důstojnost) 108
4.6.3 Ochrana osobních údajů při použití AI ve výuce a výzkumu 108
4.6.4 Styl a metody práce: hranice ochrany 109
4.7 Shrnutí 110

5 AI a student 113
5.1 Druhy činností studenta a povaha výsledků 114
5.1.1 Studentské texty 114
5.1.2 Kvalifikační práce 115
5.1.3 Kódy a data 116
5.1.4 Obrazové a audiovizuální výstupy 117
5.1.5 Mikro-výstupy 118
5.2 Autorskoprávní režim studentských výstupů 119
5.2.1 Pojem školního díla a jeho vymezení vůči jiným režimům . . 119
5.2.1.1 Licenční oprávnění škol a nahrazení projevu vůle . . 121
5.2.1.2 Oprávnění studenta a limit „oprávněných zájmů školy“ 122
5.2.1.3 Přiměřený příspěvek na náklady školy 123
5.2.1.4 Souběh školního a zaměstnaneckého díla u doktoranda 125
5.2.2 Kvalifikační práce a povinné institucionální zveřejnění 126
5.2.2.1 Ochrana osobních a důvěrných údajů při zveřejnění závěrečné práce 128
5.3 Užití cizích děl při studiu 128
5.3.1 Citace a ilustrace pro účely vyučování 129
5.3.2 Práce s obrázky, tabulkami, grafy a hranice proporcionality 129
5.3.3 TDM ve studentských projektech 130
5.3.4 E-learning, LMS a sdílené složky 131
5.4 Integrita, plagiát a „AI-plagiátorství“ 132
5.4.1 „AI není autor“ a proč na tom záleží 132
5.4.2 AI-asistovaná tvorba studenta 133
5.4.2.1 AI-plagiátorství a důkazní standardy 133
5.4.2.2 Dokumentace tvůrčího procesu s AI 134
5.4.2.3 Regulace nástrojů AI v hodnocení studentů (dle AI Actu) 135
5.4.3 Porušení pravidel na vysoké škole 135
5.5 Další práva související s tvůrčí činností studenta v kontextu AI . . . 137
5.5.1 Osobnostní složky a jejich ochrana 137
5.5.1.1 Osobnostní autorská práva studenta 137
5.5.1.2 Ochrana osobnosti studenta mimo autorské právo . . 137
5.5.2 Ochrana osobních údajů studenta a studentem 138
5.5.2.1 Správce údajů a právní základ zpracování 138
5.5.2.2 Zásady zpracování a zvláštní kategorie údajů 138
5.5.2.3 Posouzení vlivu na ochranu osobních údajů a dohledové technologie (proctoring, monitoring) . . 139
5.5.2.4 Práva studentů a limity výmazu 139
5.5.2.5 Přenosy studentem mimo EU a využití cloudových/AI služeb 140

5.5.2.6 Doporučené institucionální postupy 140
5.6 Shrnutí 141

6 Přístup k AI v akademické sféře 145
6.1 Východiska a přístup 145
6.1.1 Analytický rámec hodnocení vysokoškolských politik 145
6.1.2 Design výzkumu a zdroje dat 147
6.1.2.1 Výběr vzorku 148
6.1.2.2 Časový rámec 149
6.2 Regulační rámec (co musejí vysoké školy respektovat) 149
6.2.1 Zákazové praktiky podle článku 5 AI Actu a jejich význam pro vysoké školy 149
6.2.2 Vysoce rizikové systémy ve vzdělávání 150
6.2.3 GPAI a transparentnost tréninkových dat 150
6.2.4 TDM v unijním autorském právu 151
6.2.5 Sankční rámec a odpovědnost vysokých škol 152
6.3 Analýza politik českých vysokých škol 152
6.3.1 Základní postoj k AI a vnímání role AI 154
6.3.2 Akademická integrita, autorství a odpovědnost 156
6.3.3 Transparentnost využití AI a citační praxe 158
6.3.4 Využití AI ve výuce a hodnocení 161
6.3.5 Detekce využití AI a případné postihy 163
6.3.6 Specifika pro akademické pracovníky, vyučující a výzkumníky 166
6.3.7 Shrnutí a dobrá praxe českých vysokých škol 173
6.4 Srovnání s vybraným vzorkem zahraničních vysokých škol 176
6.4.1 Shody v zahraničních univerzitních politikách 177
6.4.1.1 Etické a právní principy 177
6.4.1.2 Ochrana dat a duševního vlastnictví 179
6.4.1.3 Výuka, hodnocení a ověřování výsledků 179
6.4.2 Rozdíly v zahraničních univerzitních politikách 180
6.4.2.1 Rozdíly v IT infrastruktuře a bezpečnostních zárukách 180
6.4.2.2 Pedagogická autonomie a povinnost deklarace . . . 181
6.4.2.3 Hloubka etické a filozofické reflexe 181
6.4.2.4 Dokumentace a citační požadavky 182
6.4.3 Komparace českých a zahraničních vysokoškolských politik 187
6.4.3.1 IT infrastruktura a datová bezpečnost 187
6.4.3.2 Akademická integrita, autorství a odpovědnost . . . 189
6.4.3.3 Transparentnost a citační praxe 189
6.4.3.4 Pedagogika, hodnocení a změna zadání 191
6.4.3.5 Reakce na aktuální vývoj – environmentální a technologická etika 192
6.4.3.6 Shrnutí komparace 193

6.5 Analytická zjištění 195
6.5.1 Silné stránky 195
6.5.2 Slabá místa 196
6.6 Návrh minimálních standardů 197
6.6.1 Systém řízení a vymezení AI 197
6.6.2 Transparentnost a citační praxe 197
6.6.3 Výuka, hodnocení a didaktika 198
6.6.4 Systém správy dat a bezpečnost 198
6.6.5 Soulad s AI Actem 199
6.6.6 Trénink a AI gramotnost 200
6.6.7 Řízení a odpovědnosti 200
6.6.8 Matice rolí pro typické vysokoškolské scénáře 200
6.7 Shrnutí a doporučení pro implementaci 202

7 Dotazníkové šetření 207
7.1 Metodologie výzkumu 207
7.2 Popis výzkumného vzorku 208
7.3 Výsledky 209
7.3.1 Intenzita užívání AI 209
7.3.2 Rizikové chování 209
7.3.3 Autorskoprávní gramotnost 210
7.3.4 Dodržování obecných pravidel a označování AI-asistence . . . 211
7.3.5 Znalost vnitřních předpisů 212
7.3.5.1 Vztahy mezi klíčovými proměnnými 212
7.4 Limity studie 213
7.5 Shrnutí dotazníkového šetření 214

Příloha č. 1: Výkladový slovník pojmů souvisejících s AI dle článku 3.1 ISO/IEC 22989:2022 215
Příloha č. 2: Vzor směrnice rektora o využívání AI 218
Příloha č. 3: Vzor prohlášení o využití AI 226
Příloha č. 4: Vzor kontrolního seznamu pro posouzení dopadů na základní práva FRIA 228
Příloha č. 5: Vzor doporučení pro úpravu sylabů a hodnotících rubrik 231
Příloha č. 6: Vzorové smluvní doložky pro pořizování nebo užívání nástrojů založených na GPAI 235
Příloha č. 7: Gramotnost akademické sféry v oblasti AI a práv autorských . . 245
Příloha č. 8: Odůvodnění znění jednotlivých otázek v dotazníkovém šetření 258
Příloha č. 9: Výsledky dotazníkového šetření v koláčových grafech 266
Příloha č. 10: Přehled výzkumných otázek, hypotéz a jejich statistického vyhodnocení 281

Závěr 286
Seznam použité literatury a zdrojů 290